

DIGIÜHISKONNA 2023. a tulemusaruanne

Koostatud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumis

31.05.2024

Sisukord

Tulemusvaldkonna üldinfo	3
Tulemusvaldkonna ja programmi mõõdikud	4
Aruandeaasta tulemusvaldkonna eelarve täitmine.....	6
Tulemusvaldkonna olukorra analüüs	7
Programmi üldinfo	10
Programmi meetmete ja tegevuste mõõdikud.....	10
Programmi olukorra analüüs.....	12
Programmi tegevuste täitmise analüüs.....	12
Aruandeaasta programmi ja programmi tegevuse eelarve täitmine	16
LISA 1 Tulemusvaldkonna sisend riigi 2023. aasta majandusaasta koondaruandesse.....	20
LISA 2. Panus riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ tegevuskava elluviimisesse ...	23

Tulemusvaldkonna üldinfo

Tulemusvaldkonna eesmärk: Digiriigis on tagatud parim kogemus, Eestis on ülikiire internet kõigile soovijatele kättesaadav ning meie küberruum turvaline ja usaldusväärne.

Tulemusvaldkond on enim seotud **üleriigilise strateegia „Eesti 2035“ sihtidega:** „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ ja „Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik“.

Tulemusvaldkond	Tulemusvaldkonna strateegiadokumendid (valdkonna arengukavad, poliitika põhialused jms)	Programm sh vastutavad ministeeriumid
Digiühiskond	Eesti digiühiskond 2030	Digiühiskonna programm, vastutaja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM)

Valdkondlik arengukava „Eesti digiühiskond 2030“ kinnitati Vabariigi Valitsuses 23.12.2021 ning kogu valdkonnas on koostatud üks programm. Tulemusvaldkonna nimetus oli varasemalt infoühiskond ning see on ajakohastatud uue arengukava nimetusele vastavaks.

Programm on jaotatud kolmeks meetmeks vastavalt arengukava alaeesmärkide jaotusele:

- digiriik (e-teenustega rahulolu),
- küberturvalisus (küberruumi turvalisus ja usaldusväärsus) ja
- ühenduvus (ülikiire, usaldusväärse ja taskukohase sideühenduse kättesaadavus).

Vabariigi Valitsuse seaduse 01.07.2023 jõustunud redaktsiooniga liikus postside valdkond Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi valitsemisalasse ning alates 2024. aastast on see regionaalpoliitika programmis.

Tulemusvaldkonnaga seotud programmid ja tulemusaruanded leiab majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi kodulehelt¹.

¹ Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kodulehekül: <https://www.mkm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/strateegiline-juhtimine/tegevuspohine-riigieelarve>

Tulemusvaldkonna ja programmi mõõdikud

Digiühiskonna tulemusvaldkonnas on koostatud üks programm ning selle tõttu tulemusvaldkonna ja programmi mõõdikud ühtivad.

Tabel 1. Tulemusvaldkonna ja ühtlasi programmi mõõdikud

Tulemusvaldkonna mõõdikud	Tegelik			Sihttase		
	2021	2022	2023	2023	2024	Arengukava sihttase 2030
Avalike digiteenustega rahulolu <i>Allikas: Teenuste kataloog, MKM</i>	69%	80%	83%	82%	83%	90%*
Turvariski vältimise kaalutlustel avaliku sektori või teenusepakkujaga elektroonilisest suhtlemisest hoidunute osakaal <i>Allikas: Statistikaamet</i>	-	4,7%	8,5%	-**	4,5%	<4%***
Eesti kodumajapidamiste ja ettevõtete osakaal, kel on võimalus liituda vähemalt 100 Mbit/s internetiühendusega, mida saab suurendada kuni kiiruseni 1 Gbit/s. <i>Allikas: TTJA</i>	73,4%****	74,6%	80%	62%*****	77%	100%

* Tegemist on strateegia „Eesti 2035“ tegevuskava riigivalitsemise muutuse „Eesti on edasipürgiv ja demokraatlik riik“ mõõdikuga.

** 2023. aasta sihttasest ei seatud, kuna mõõdik oli väljatöötamisel, vt selgitust ka tekstis.

*** Vaata selgitust tekstis, tegemist on sihttaseme pöördväärtusega.

**** Metoodika muutusest tulenevalt korrigeeritud väärtus võrreldes programmis esitatuga (oli 58%).

***** 2023-2026 programmis vana metoodika järgi esitatud sihttase.

Digiriigi mõõdiku “avalike digiteenustega rahulolu” sisend võetakse teenuste kataloogist, kuhu asutused esitavad oma teenuste loetelud koos rahulolunäitajatega. 2022. ja 2023. aastal on tehtud põhjalikke korrastustöid ja ühtlustatud teenuste mõõtmise aluseid, mistõttu ei ole alates 2022. aastast mõõdiku tegelikud väärtused võrreldavad eelmiste aastatega. Sihttaseme arvutamisel on arvestatud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile esitatud asutuste andmeid, osad asutused alles alustavad teenuste rahulolu hindamist.

Praegune **küberturvalisuse mõõdik** “turvariski kaalutlusel avaliku sektori või teenusepakkujaga elektroonilisest suhtlemises hoidunute osakaal” on olnud varasemalt

kasutusel, kuid seda ei kasutatud programmi perioodide 2022–2025 ja 2023–2026 planeerimisel, sest plaaniti luua uus mõõdik. Seetõttu ei ole kajastatud 2021. aasta tegelikku ega 2023. aasta sihttasest. Programmi perioodi 2024–2027 kavandades leiti, et olemasolevas arengukavas seatud mõõdik on piisav küberturvalisuse hindamiseks ning see võeti uuesti kasutusele. Mõõdikut on erinevates dokumentides kasutatud erinevas sõnastuses (digiühiskonna arengukavas on kasutatud mõõdikut näitamaks usaldust, kus üle 96% kasutab elektroonilisi kanaleid ning programmi tasandi mõõdik on sõnastatud hoidumisena ehk sihttase on alla 4%). Sisuliselt on tegemist sama mõõdikuga.

Ühenduvuse mõõdikut “Eesti kodumajapidamiste ja ettevõtete osakaal, kel on võimalus liituda vähemalt 100 Mbits internetiühendusega, mida saab suurendada kuni kiiruseni 1 Gbit/s”, on korrigeeritud. Varasemalt mõõdeti kaetust internetiühendusega, mis on kiirusega 100 Mbit/s ja on suurendatav kiiruseni 1 Gbit/s. Nüüd kasutatakse väga suure läbilaskevõimega võrke (VHCN), millega liitumisvõimalust mõõdetakse ka uues Euroopa Liidu digieesmärke seadvas strateegias *Digital Decade*² ning mõõdik hõlmab võrke, kus internetiühenduse kiirus on minimaalselt 1Gbit/s. Sellest tulenevalt oli kinnitatud programmis aastateks 2023–2026 internetiühenduse nii tegelikud väärtused kui sihttasemed olulisemalt madalamad kui täna. Ühenduvuse tagamine on järjepidevalt suurenenud tänu lairibavõrkudesse tehtud erainvesteeringute kui ka riigiabi toetusmeetmete elluviimise tulemusel. Aastatel 2021–2023 viidi ellu kõige mahukamad riigiabi toetusmeetmed.

² Euroopa digikümneni mõõdikud: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_en

Aruandeaasta tulemusvaldkonna eelarve täitmine

Kuna tulemusvaldkonnas koostatakse vaid üks programm, siis programmi eelarve ja selle täitmine on võrdne terve tulemusvaldkonna eelarve ja selle täitmisega.

Tabel 2. Digiühiskonna tulemusvaldkonna 2023. aasta eelarve ja täitmine, kulud tuhandetes eurodes.

Tulemusvaldkond	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine	Täitmine (%)
Digiühiskond	-124 077	-111 830	-90 794	81,2%

Eelarve kasutamises esines võrreldes kavandatuga suuri kõrvalekaldeid. Digiühiskonna programmi lõplik eelarve oli võrreldes esialgsega 12,2 mln euro võrra väiksem. Suurimateks mõjutajateks olid välistoetusteks planeeritud eelarve vähenemine 50,6 mln võrra ning teisalt kogueelarve suurenemine tulenevalt 2022. aastal kasutamata jäänud piirmääraga vahendite ülekandmisest (15,4 mln eurot), Vabariigi Valitsuse reservidest täiendavate vahendite eraldamisest (13,5 mln eurot) ning 2023. aasta riigieelarve seaduse muudatusest (2,5 mln eurot, sh teistelt valitsemisaladelt anti RITi eelarvesse 0,6 mln eurot, RIA eelarvesse 1,3 mln, TTJA-le 0,1 mln ja MKM sai VÄM-lt TDSi korraldamiseks täiendavad 0,25 mln ja ministeeriumite töö ümberkorraldamisest tulenevalt tugiteenuste kulude ümberjagamist suurenes programmi eelarve 0,26 mln eurot). Majandustegevusest laekunud tulu arvelt tehtud kulude eelarve kasvas algselt planeerituga võrreldes 6,6 mln eurot (sh RIT 5,7 mln ja RIA 0,9 mln) ning RIA kodumaiste toetuste eelarve 0,2 mln eurot.

Lõplikust eelarvest täideti Digiühiskonna programmis 81 protsenti. Peamised kõrvalekalded protsendiliselt esinesid küberturvalisuse meetme tegevustes „Riikliku küberturvalisuse juhtimine ja koordineerimine“ (täitmine 62,8%) ja „Suundumuste, riskide ja mõjude analüüsivõime arendamine“ (täitmine 49,9%). Suurimad summad, mida üle kantakse on programmi tegevused „Digiriigi alusbaasi kindlustamine“ (7,6 mln eurot). Peamiste põhjustena võib välja tuua suure tööjõu volavuse, mille tõttu ei suudetud kõiki planeeritud tegevusi õigeaegselt täita, samuti hangetest tulevad viivitused, kus kohustused on võetud ent väljamaksed toimuvad ajalise viitega etapiviisiliselt. Täpsemad ülekandmiste põhjused on kirjeldatud peatükis „Aruandeaasta programmi ja programmi tegevuse eelarve täitmine“.

2023. a programmi eelarvest kantakse 2024. aastasse eeldatavalt üle 12,8 mln eurot, millest 2 mln on VV reservist saadud täiendavad vahendid IT vajaku kompenseerimiseks, 2,5 mln 2023. aasta IKT jaotamata vahendid ja 500 tuhat Riigimajade IKT seadmed. 0,8 mln eurot kantakse üle, et rahastada viimase miili kogukonna meedet ning 0,6 mln eurot kasutab RIKS satelliitside seadmete soetamiseks. Ülekantavaid vahendeid planeeritakse kasutada samal eesmärgil, milleks need on eraldatud.

Tulemusvaldkonna olukorra analüüs

Digiühiskonna programmi tegevused on horisontaalse mõjuga ja panustavad mitmetesse pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ strateegilisse sihtidesse, aga enim panustatakse sihtidesse „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ ja „Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik“.

Programm panustab Eesti 2035 tegevuskava teemakimpu „Majandus ja kliima“ läbi uute tehnoloogiate kasutuselevõtu soodustamise, digiteenuste, digipädevuste arendamise, ettevõtjate ja riigi koostöö suurendamise ja kiire interneti kättesaadavuse parandamise ning teemakimpu „Riigivalitsemine“ läbi andmemajanduse arendamise, digiidentiteedi arendamise, sidevõrkude turvalisuse ja varustuskindluse ning küberturvalisuse tagamise ja riigiasutuste tugitegevuste konsolideerimise. Täpsemad seosed Eesti 2035 tegevuskavaga on toodud lisas 2.

Digiühiskonna tulemusvaldkonna arengud

Digiriigi edu mõõdetakse tulemusvaldkonnas läbi avalike digiteenuste rahulolu. Teenustega rahulolu on 2023. aastal 83 protsenti, mis on juba iseenesest kõrge, kuid eesmärk on läbi erinevate tegevuste rahulolu veelgi suurendada. Avalike teenuste kasutamise lihtsustamiseks jõudsid 2022. aasta lõpus inimesteni esimesed elusündmusteenused: lapse saamise infoteenus ja abiellumine. 2023. aastal lisandus kolm sündmusteenust, mis on seotud elusündmustega lähedase surm, kaitseväekohustus ja Eestis kohanemine. Loodud elusündmusteenused on kasutajate poolt hästi vastu võetud, sh üle poole (53 protsenti ehk umbes 6800) abiellumisavaldustest esitati Rahvastikuregistri portaalis. 2023. aastal on lapse saamise sündmusteenuse infoteenust külastatud 70 911 korda. Sündmusteenuste eesmärk on pakkuda teenuseid kasutajale üheainsa sujuva teenusena, võimalusel ennetavalt ja maksimaalselt ühe klõpsuga. Lisaks elusündmusteenustele tegeleb riik ettevõtluskeskkonna programmi raames ka ärisündmusteenuste arendamisega, et digiteenuste kasutamine muuta sama lihtsaks ka Eesti ettevõtjatele.

Jätkati oluliste konsolideerimistegevustega riigi info- ja kommunikatsioonitehnoloogia keskusesse. Ehitati välja riigiülese arvutitöökoha uus lahendus ja alustaristu ning konsolideeriti rea asutuste arvutitöökoha teenused. 2023. aastal alustati avaliku pilvestrateegia väljatöötamist ja turuplatsti kontseptsiooni ellu rakendamisega. Samuti alustati andmesaatkonna riistvaraplatvormi uuendamise ja riigipilve Euroopa õla loomise tegevustega. Kasvas kriisi- ja hukukindlus, loodi 24/7 kriisijuhhi võimekus ja viidi läbi 3 suuremat õppust.

Küberturvalisuse mõõdiku järgi on inimeste usaldus avalike e-teenuste vastu eelmise aastaga võrreldes langenud, kuid on jätkuvalt kõrge (91,5 protsenti). Suurimateks usalduse mõjutajateks võib pidada üldist muutunud julgeolekuolukorda maailmas, andmelekkete intsidente ning küberrünnete aktiveerumist Eesti taristu ja veebiteenuste vastu. Kuna kasutajad muutuvad küberturvalisusega seotud ohtude ja riskide suhtes järjest teadlikumaks ja ettevaatlikumaks, on ka mõningane usaldamatus ootuspärane. Positiivseks võib siiski pidada järjepidevat usalduse hoidmist üle 90 protsendi ning seda, et julgeolekuolukorra muutustest ja küberrünnetest hoolimata toimisid Eesti e-teenused tõsisemate häireteta ja parandati ka üldist toimepidevust. 2023. aastal toimunud lisarahastusvoorst saadud vahendite toel keskenduti eelkõige küberturvalisuse tagamiseks baasvajaduste katmisele, sh dubleerivate asukohtade rajamisele, taakvarast tulenevate ohtude vähendamisele,

monitooringu parendamisele ja turvatestimise võimekuse loomisele, mille tulemuste põhjal saab infosüsteemide turvalisust suurendada.

Viidi läbi ministeeriumite, põhiseaduslike institutsioonide ja suuremate kohalike omavalitsuste küpsustaseme kaardistus, mis aitas analüüsida küberturbe hetkeolukorda, tuues välja võimelüngad, mida adreseedrida uuendatavas küberturvalisuse strateegias, hinnates omakorda edasisi arengusuundi ning ressursivajadusi. Võrreldes 2022. aasta küpsusmudeli hindamisega, saab välja tuua paranenud küberturbealase teadlikkuse organisatsioonides, turvalise tarkvara tellimise ja taakvara osakaalu vähendamise.

Euroopa Liidu üleselt on hiljuti välja töötatud küberturvalisuse indeks³, mis mõõdab küberturvalisust neljast aspektist lähtuvalt: seadusandlus, kübervõimed, investeerimine ja erinevate sektorite võimekus intsidentide lahendamisel. Selle järgi oli 2023. aastal Eesti küberturvalisuse indeks Euroopa Liidu keskmisest kõrgem.

Ühenduvuse parandamine on pidevas tõusutrendis ja nõuab pidevaid tegevusi. 2023. aasta lõpuks on 80 protsendil Eesti ettevõtetest ja kodumajapidamistest võimalus liituda väga suure läbilaskevõimega võrkudega. Seda toetas 2023. aastal läbiviidud 5G sageduskonkurss 26 GHz sagedusalas, millega ühtlasi on kõik kolm Eesti Euroopa Liidu üleselt harmoniseeritud 5G sagedusala mobiilsideoperaatoritele kasutada andnud. 2023. aastal jõudis lõpule ka 2017. a alanud juurdepääsuvõrkude rajamise toetusmeede⁴, mida viis ellu Enefit Connect. 2023. aasta jooksul sai liitumisvõimaluse valguskaabelvõrguga üle 17 000 aadressi (kokku oli projekti maht 40 016 aadressi üle Eesti).

Digiühiskonna tulemusvaldkonna läbivad väljakutsed

Digimuutuste rakendamine avalikus sektoris:

- Digimuutuste kvaliteetne läbiviimine kogu avalikus sektoris ja
- Stabiilse rahastusmudeli leidmine, et võimaldada pikaajalist investeerimist ning tehnoloogiliste lahenduste pidevat arengut ja hooldust.

Andmehalduse parandamine avaliku sektori organisatsioonides:

- Kokkulepitud eesmärkide ja vastutuste määratlemiseks andmetega seotud toimumismudelite väljatöötamine avaliku sektori asutustes;
- Andmepõhiste otsuste tegemiseks ja kliendikesksemate teenuste pakkumiseks teenusepõhise ja kliendikeskse juhtimise juurutamine;
- Nii era kui ka avaliku sektori käes olevate andmete laialdasema kasutamise võimaldamine.

Tehniliste lahenduste taaskasutamine:

- Tehniliste lahenduste, sealhulgas komponentide ja API (*Application Programming Interface*) teenuste, taaskasutus suurendamine riigis;
- Sarnaste teenuste arendamise ja haldamise ühtlustamine, et vähendada dubleerimist ja tõhustada ressurside kasutamist;

Tulevikukindlate teenuste väljatöötamine:

- Tulevikukindlate teenuste, sh mobiilipõhise platvormi ja elektroonilise identiteedi arendamine;

³ The European Union Agency for Cybersecurity European Union cyber security index

⁴ Tarbijakaitse ja Tehnilise järelevalve ameti kodulehekül: <https://ttja.ee/lairiba-esimene-etapp-alates-2017>

- Lisaks keskendumine AI-põhiste ja keskkonnasäästlike lahenduste juurutamisele, et tagada digiriigi pidev areng ja kohanemisvõime tulevaste tehnoloogiate ja nõuetega.

Küberturvalisuse tagamine:

- IKT taristu ja infosüsteemide vastupidavuse, toimekindluse ja kriisikindluse tõstmine laiemas riigikaitse kontekstis;
- Püsiva lisarahastuse tagamine riigi kesksete küberturbevõimete arendamiseks ja küberturvalisuse parandamiseks;
- Kriitilise infrastruktuuri ja riigiside turvalisuse suurendamine, et tagada riigi ja elanikkonna jaoks oluliste teenuste toimepidevus.

Programmi üldinfo

Programmi nimi	Digiühiskonna programm
Programmi eesmärk	Avalike teenustega rahulolu tõus, ülikiire interneti parem kättesaadavus ja küberkaitstud Eesti.
Strateegia „Eesti 2035“ siht (alasihi täpsusega)	Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik
Programmi periood	2023-2026
Peavastutaja (ministeerium)	Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium (MKM)
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	Riigi Infosüsteemi Amet (RIA), Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskus (RIT), Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA)
Kaasvastutaja ministeerium ja selle valitsemisala asutused (ühisprogrammi puhul)	Regionaal- ja Põllumajandusministeerium (REM), Kliimaministeerium (KLIM) ja Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus (KEMIT)

Programmi meetmete ja tegevuste mõõdikud

Kuna tulemusvaldkonnas on koostatud üks programm, siis programmi ja tulemusvaldkonna mõõdikud on samad.

Tabel 3. Digiühiskonna programmi, meetmete ja programmi tegevuste mõõdikud

Programmi mõõdikud	Tegelik			Sihttase	
	2021	2022	2023	2023	2024
Avalike digiteenustega rahulolu* <i>Allikas: Teenuste kataloog, MKM</i>	69%	80%	83%	82%	83%
Turvariski vältimise kaalutlustel avaliku sektori või teenusepakujaga elektroonilisest suhtlemisest hoidunute osakaal.** <i>Allikas: Statistikaamet</i>	-	4,7%	8,5%	-	4,5%
Eesti kodumajapidamiste ja ettevõtete osakaal, kel on võimalus liituda vähemalt 100 Mbit/s internetiühendusega, mida saab suurendada kuni kiiruseni 1 Gbit/s <i>Allikas: TTJA</i>	73,4%	74,6%	80%	76%	77%
Meede 1 Eesmärk	Digiriik Tagada parim digiriigi kogemus				
Elusündmusteenuste arv <i>Allikas: MKM</i>	0	2	5	5	8

Programmi tegevus 1.1 <i>Eesmärk</i>	Digiriigi arenguhüpped <i>Uued lahendused on aktiivselt kasutusele võetud</i>				
Elusündmusteenuste arv (sihttase, ehk siis teenuste arv kokku selleks aastaks) <i>Allikas: MKM</i>	0	2	5	5	8
Programmi tegevus 1.2 <i>Eesmärk</i>	Digiriigi alusbaasi kindlustamine <i>Seni loodu kvaliteet on hoitud kõrgel tasemel ja ajakohasena</i>				
Toetatud riigiasutuste või nende poolt hallatavate asutuste arv, kelle digiteenuseid, - tooteid ja - protsesse toetatakse <i>Allikas: MKM</i>	-***	2	3	3	4
Meede 2 <i>Eesmärk</i>	Küberturvalisus <i>Eesti küberruum on turvaline ja usaldusväärne</i>				
Turvariski vältimise kaalutlustel avaliku sektori või teenusepakkuja elektroonilisest suhtlemisest hoidunute osakaal <i>Allikas: Statistikaamet</i>	-	4,7%	8,5%	-	4,5%
Programmi tegevus 2.1 <i>Eesmärk</i>	Riikliku küberturvalisuse juhtimine ja koordineerimine <i>Küberturvalisuse riiklik juhtimine, korraldamine ja koordineatsioon on ajakohane ja adekvaatne</i>				
Programmi tegevuse mõõdik Küberturvalisuse tagamise ja arendamise tegevused on kvaliteetselt ellu viidud <i>Allikas: MKM</i>	Jah	Jah	Ei****	Jah	Jah
Programmi tegevus 2.2 <i>Eesmärk</i>	Suundumuste, riskide ja mõjude analüüsivõime arendamine <i>Mõistame tehnoloogia arengut ja oskame küberriskidega toime tulla</i>				
Teostatud analüüside arv aastas <i>Allikas: MKM</i>	-***	2	3	4	4
Programmi tegevus 2.3 <i>Eesmärk</i>	Küberturvalisuse tagamine <i>Suurem küberturbe tagamise võimekus</i>				
Asjakohased küberturbe meetmed on rakendatud <i>Allikas: MKM</i>	Mõõdik on välja- töötamisel	E-ITS on kehtes- tatud	E-ITS on uuendatud	E-ITS sobivuse kontroll küberturvali- suse tagamise mõõdikuna	Paranenu d võrreldes eelmise aastaga
Meede 3 <i>Eesmärk</i>	Ühenduvus <i>Eestis on asukohast sõltumata kättesaadav ülikiire, usaldusväärne ja taskukohane sideühendus, mis võimaldab luua ja kasutada uudseid digiteenuseid</i>				
Eesti kodumajapidamiste ja ettevõtete osakaal, kel on võimalus liituda vähemalt 100 Mbit/s internetiühendusega, mida saab suurendada kuni kiiruseni 1 Gbit/s. <i>Allikas: TTJA</i>	73,4%	74,6%	80%	76%	77%
Programmi tegevus 3.1 <i>Eesmärk</i>	Õigusruumi tagamine				

	Õigusruum on ajakohane ja vastab ühiskonna vajadustele ja ootustele				
Ajakohastatud õigusaktide arv <i>Allikas: MKM</i>	6	4	2	2	2
Programmi tegevus 3.2 <i>Eesmärk</i>	Juurdepääsuvõrkude väljaarendamine <i>Turutõrkepiirkondades on loodud liitumise võimalus väga suure läbilaskevõimega juurdepääsuvõrguga</i>				
Eesti kodumajapidamiste ja ettevõtete osakaal, kel on võimalus liituda vähemalt 100 Mbit/s internetiühendusega, mida saab suurendada kuni kiiruseni 1 Gbit/s. <i>Allikas: TTJA</i>	73,4%	74,6%	80%	76%	77%
Programmi tegevus 3.3 <i>Eesmärk</i>	5G taristu ja teenuste arendamine <i>Eesti peamised transpordikoridorid on kaetud katkematu 5G leviga</i>				
5G transpordikoridorid e arv**** <i>Allikas: MKM</i>	0	0	0	0	1

* Mõõdiku meetodika on aastate jooksul muutunud, seega pole 2022. ja 2023. a tulemus võrreldavad.

** Programmis esitati mõõdikuks küberturvalisuse turvalisus ja usaldusväärsus, mille mõõdik planeeriti välja töötada 2022. aastal. Seetõttu on mõõdikut uuendatud ning esitatud algase (2022. aasta kohta), kuid sihttasemed ei ole esitatud. Tegemist ei ole täiesti uue mõõdikuga, seda on viimati mõõdetud 2019. aastal (tulemus 3,1%).

***Mõõdik on uus (sai loodud uue arengukava raames, seega tulemust veel ei olnud)

**** Seoses ressursi puudusega on tegevuskava koostatud, kuid elluviimist jätkatakse 2024

*****Esimene 5G transpordikoridor on plaanitud valmis saada 2025. aastaks.

Programmi olukorra analüüs

Tulemusvaldkonnas on koostatud üks programm, mistõttu tulemusvaldkonna ja programmi olukorra analüüsid kattuvad.

Programmi tegevuste täitmise analüüs

Digiriigi meede

Programmi tegevuse „Digiriigi järgmised arenguhüpped“ raames olid 2023. aastal olulisemad tegevused:

TEENUSED:

- Avalike teenuste kasutamise lihtsustamiseks jõudsid 2022. aasta detsembrikuus inimesteni riigiportaali eesti.ee kaudu **esimeste elusündmusteenuste esmased versioonid**, 2023. aastal lisandus kolm sündmusteenust, mis on seotud elusündmustega: lähedase surm, kaitseväekohustus ja Eestis kohanemine. Loodud elusündmusteenused on kasutajate poolt hästi vastu võetud. Abiellumise infoteenuse külastatavus eesti.ee platvormil: 2023. aasta jooksul külastati infoteenust 75 505 korda (eesti, inglise ja venekeelset kokku), mis teeb keskmiselt ligi 6300 külastust kuus. Üle poole (53% ehk u 6 800) abiellumisavaldustest esitati Rahvastikuregistri portaalis. E-teenusega rahulolu ehk soovitusindeks on 87%. 2023. aastal on lapse saamise sündmusteenuse infoteenust külastatud 70 911 korda.
- Selleks, et tulevikus paremini avalikke teenuseid juhtida, loodi 2023. aastal **riigi infosüsteemi ametisse personaalriigi osakond**, mis koondab masinõppe ja keeletehnoloogia, riikliku mobiilirakenduse, riigiportaali ning sündmusteenuste valdkonnad. Personaalriigi osakonna loomise eesmärk on koondada ühe katuse alla

kodanikele ja ettevõtjatele mõeldud personaalsete e-teenuste loomine ning nende pakkumine eelistatult keskkonnas.

ANDMED JA TEHISINTELLEKT:

- Inimkesksema andmete kasutamise toetamiseks töötati välja **inimkeskse andmekorralduse kontseptsioon**.
- Viidi läbi **privaatsuskaitse tehnoloogiate analüüs** ja loodi selle pinnalt rakenduskava, võimaldamaks andmeid privaatsust säilitavalt töödelda.
- Alustati **tulevikukindla andmemajanduse teadus-arenduse projektiga**, tagamaks võimaldamaks laiemat, sh. privaatsustagavat, andmetöötlust nii era- ja avaliku sektori vahel kui ka erasektori siseselt.
- Alustati Eesti **andmemajanduse turuväärtuse hindamise metoodika** loomisega.
- Jätkati õigusliku aluse loomisega **nõusolekuteenuse kasutuselevõtuks**. Nõusolekuteenust kasutati 2023. aastal enam kui 500 000 korral jagamaks riigi käes olevaid andmeid inimese nõusolekul erasektoriga. Alustati andmete tegevuskava 2024-2025 koostamist.
- **Tehisintellekti laialdasema kasutuselevõtu** toetamiseks pakuti kratitoe portfelli enam kui 30 erinevale avaliku sektori organisatsioonile.
- Riigi üleseks valdkonna koordineerimiseks ja toetamiseks hakati koostama **tehisintellekti tegevuskava 2024-2026**.
- Jätkati **Bürokraati baasplatvormi** edasi arendamist, rakendamist ja teenuste pakkumist.
- Prioriteetse suunana panustati **generatiivse tehisintellekti kasutuselevõttu** avalikus sektoris, sh. toetati asutustes katseprojektide läbiviimist.
- Panustati **keeletehnoloogia valdkonda**, näiteks tõlkevärava, õigekirjakorrektori ja spelleri loomisesse.
- Lisaks alustati valdkonna pikaajalisemate eesmärkide seadmiseks **andmete ja tehisintellekti valge raamatu koostamist**.

ROHEDIGI:

- Rohelise digiriigi arendamise raames oli planeeritud luua 2023. aastal tegevuskava, kuid see lükkus 2024. aastasse.

Programmi tegevuse „Suunad, mis võimaldavad arenguhüpet ja tagavad digiriigi kestlikkuse“ raames olid 2023. aastal olulisemad tegevused:

DIGIMUUTUSED:

- Alustati **avaliku sektori digimuutuste protsessiga**, mille käigus:
 - juurutatakse **riigiüleseid kesksed teenuseid**, mis pakuvad tööriistu valdkondlike avalike teenuste osutamiseks, arendamiseks ning kvaliteedi tõstmiseks (nt ühtsed tehnoloogia-platvormid ja komponendid, koolitused, nõustamisvormid, juhised, standardid, ühistegevused (värbamine, hanked), rahastusmudel ja muud jõustavad meetmed jne).
 - hinnatakse ja arendatakse **digiarengu vaates valitsemisalade strateegilist ja ärilist olukorda**, seal hulgas on fookuses teenuste juhtimine, andmehaldus, tehnoloogia, küberturvalisus, oskused, üldine juhtimisvõimekus ning kestlikkus. Valitsemisalade kasutuses on riigiüleised kesksed teenused ning vajadusel

saab valdkonna digipöörde edendamist võimestada Euroopa Liidu struktuurfondi vahenditega. Viimase puhul tuleb arvestada valdkonna jätkusuutiku rahastamise eesmärki (sh tulevikus hakkamasaamist ilma välisvahenditeta).

- o juurutatakse **riigiülese arengu seiramiseks ning kvaliteedijuhtimiseks standardid ning mõõtmismetoodika**. Metoodika hindab teenuste juhtimise, andmehalduse, tehnoloogia, küberturvalisuse, oskuste, üldise võimekuse ja juhtimise ning kestlikkuse kvaliteedi kriteeriume. Mõõtmise tulemusena tagatakse protsessi läbipaistvus ning süsteemne juhtide teavitamine, et vältida riskantsete või väärtust mitte loovate tegevuste elluviimist ning vajadusel tehes ettepanekuid suuna muutmiseks.
- 2023. aastal kinnitati digimuutuste elluviimise käskkirjad ja alustati tegevustega, sh on toetuse andmise tingimused valdkondlike digipöörete toetamiseks partneriks ka Eesti linnade- ja valdade liit, kes panustab keskselt kohalike omavalitsuste digivõimekuse arendamisesse.

KESKSELT OSUTATUD IT-ALUSTEENUSED:

- Jätkati Riigi Info- ja Kommunikatsioonitehnoloogia Keskus (RIT) oluliste konsolideerimistegevustega. Ehitati välja **riigiülese arvutitöökoha uus lahendus** ja alustaristu ning konsolideeriti rea asutuste arvutitöökoha teenus.

TULEVIKUKINDLAD DIGIRIIGI PLATVORMID:

- Riigipilve 1.0 platvormi kasutus kasvas kaks korda võrreldes konsortsiumilt ülevõtmise hetkega. **Töötati välja Riigipilv 2.0 arhitektuur** ja alustati arendustegevustega.
- Alustati **avaliku pilvestrateegia väljatöötamist** ja **turuplatsi kontseptsiooni** ellu rakendamisega.
- Alustati **andmesaatkonna** riistvaraplatvormi uuendamise ja riigipilve Euroopa õla loomise tegevustega.
- Kasvas **kriisi- ja hukukindlus**, loodi 24/7 kriisijuhi võimekus ja viidi läbi 3 suuremat õppust.

DIGIOSKUSED:

- Avaliku sektori digimuutuste planeerimise ja elluviimise ühe eelduse – piisavate **digioskuste** olemasolu – toetamiseks tehti 2023. aasta lõpuks Digiriigi Akadeemia e-õppeplatvormil kättesaadavaks 20 digiriigi toimimist ja arendamist tutvustavat lühikursust. Kahe aasta jooksul on riigitöötajatele ning laiemalt kogu avalikkusele suunatud e-õppekeskkonnas osalenud lühikursustel üle 8 000 inimese. Keskkonna kujundamiseks riigitöötajate keskseks õppeplatvormiks avati Digiriigi Akadeemia kursuste majutamiseks ja kasutamiseks ka teistele riigiasutustele – aastalõpu seisuga on keskkonnaga liitunud 4 riigiasutust.
- 2023. aasta lõpus alustati **tegevuskava loomisega kolmes valdkonnas**: asutustele keskse toe pakkumine digikompetentside arendamisel, tegevused riigi kui IT-tööstaja positsiooni tugevdamiseks ning Digiriigi Akadeemia kui keskse platvormi arendamine. Tegevuskava koostamisele eelnevalt viidi läbi rahvusvaheline analüüs teiste riikide koolitussekkumiste ning heade praktikate ülekandmisvõimaluste tuvastamiseks.
- 2023. aasta lõpuks viidi lõpule ESF projekt „**Digitaalse kirjaoskuse suurendamine**“ – perioodil 2015-2023 koolitati kokku üle 40 erineva koolitusprogrammi raames 12 700

inimest (neist 1 082, sh 458 riigitöötajat osales koolitustel 2023. aastal). Kesksete digimuutuste planeerimist ja elluviimist toetavate koolituste pakkumisega avaliku sektori juhtidele ning spetsialistidele jätkatakse ka 2024.-2025. aastatel.

Küberturvalisuse meetme raames keskenduti 2023. aasta jooksul baasvõimekuse kasvatamisele, et küberturvalisuse riiklik juhtimine, korraldamine ja koordinatsioon oleks ajakohane ja tõhus. Olulisemad tegevused olid:

- 2023. aastal toimunud **lisarahastusvoorus** keskenduti eelkõige küberturvalisuse baasvajaduste katmisele, sh dubleerivate asukohtade rajamisele, taakvarast tulenevate ohtude vähendamisele, monitooringu parendamisele ja turvatestimise võimekuse loomisele, mille tulemuste põhjal saab infosüsteemide turvalisust suurendada.
- Viidi läbi ministeeriumite, põhiseaduslike institutsioonide ja suuremate KOV-de **küpsustaseme kaardistus**, mis aitas analüüsida küberturbe hetkeolukorda tuues välja võimelüngad. Neid saab adresseerida uuendatavas küberturvalisuse strateegias, hinnates omakorda edasisi arengusuundi ning ressursivajadusi. Võrreldes 2022. aasta küpsusmudeli hindamisega, on paranenud küberturbealane teadlikkus organisatsioonides, turvalise tarkvara tellimine ja taakvara osakaalu vähendamine.
- Augustis kinnitati **küberintsidentide registri määrus**, mille eesmärk on pidada küberintsidentide üle arvestust ning analüüsida küberintsidente nende lahendamiseks, ohuteadete edastamiseks ja järelevalvetoimingute tegemiseks.
- Töötati välja määrus **pilvteenuste kasutamiseks** „Võrgu- ja infosüsteemi turvameetmete nõuded ja nende kohaldamise ulatus pilvteenuse kasutamisel“, mille eesmärk on luua ühtsed põhimõtted, mida avalik sektor peab järgima, kui ta soovib avaliku ülesande täitmisel tekkinud avaliku teabe töötlemiseks võtta kasutusele pilvteenuse. Määrus toob esile eeldused, nõuded ja riskide halduse vajaduse enne avaliku teabe töötlemise alustamist või selle pilveteenuses töötlemise jooksul. Pilvteenuse kasutamine avalikus sektoris on tehnoloogia arenguid, avalike teenuste jätkusuutlikkust ja e-riigi arendamist silmas pidades vältimatu.
- Ühtse küberturvalisuse taseme saavutamiseks Euroopa liidus (NIS2 direktiiv) alustati **direktiivi nõuete ülevõtmist**. **NIS 2** rakendub 2024. aasta oktoobris ja sellega laiendab infoturbe nõuetele vastama pidavate organisatsioonide arvu märkimisväärselt kogu Euroopas, sealhulgas Eestis. KÜTS-st tulenevalt nõutakse KÜTSi subjektidelt turbemeetmete rakendamise ja küberintsidentidest teada andmise.
- Pidevalt tegeletakse:
 - Järelevalve võimekuse kasvatamisega infoturbe rakendamise tõhustamiseks;
 - Eesti elanike teadlikkuse suurendamisega küberhügieenist (sh läbi avalikkusele suunatud teavituskampaaniate);
 - Teadusasutustega ja küberturvalisusettevõtetega, sh idufirmadega, koostöö tõhustamise, et suurendada küberteadlikkust, valmisolekut tulevikuohtudeks ning toetada küberspetsialistide järelkasvu.
 - Riigivõrgu kasutuse laiendamisega ning turvalisuse taseme tõstmisega, uuendades olemasolevaid kaitsemeetmeid (Cloudflare, Anycast) ja lisades uusi.

Ühenduvuse meetme raames olid 2023. aastal olulisemad tegevused:

- Avaldati **Eesti lairiba plaan 2030**. Dokument loodi koostöös sideettevõtjate, erinevate riigiasutuste ja kogukondadega ning see tutvustab hetkeseisu ja Eesti plaane, kuidas edendada sidetaristu ehitamist ning ülikiire interneti jõudmist turutörke piirkondadesse 2030. aastani.
- **Juurdepääsuvõrkude osas** jõudis 2023. aastal lõpule 2019. a alanud lairiba juurdepääsuvõrkude rajamise toetusmeede, mida viis ellu Enefit Connect. 2023. aasta jooksul sai liitumisvõimaluse valguskaabelvõrguga üle 17 tuhande aadressi (kokku oli projekti maht 40 016 aadressi üle Eesti).
- **5G kasutusele võtmise soodustamiseks** anti sideettevõtjate käsutusse kõik ELis harmoniseeritud sagedusvahemikud. 5G osas on kõige olulisemaks eesmärgiks teede infrastruktuuri digitaliseerimine ja tagada piisava läbilaskevõimega ning katkematu levialaga andmeside tagamine, seda eelkõige suure liikluskoormusega transpordikoridoridel. 5G eeliste kasutamiseks on vaja tihedamalt asetsevat baastaristut, et tagada teenuse vajalik kvaliteet kuna 5G seadmete leviala on väiksem kui 4G seadmetel. Sidemastide ehitamine on kulukas ning sideettevõtjatel puuduvad täna võimalused ja motivatsioon investeringuid täies mahus teha. Eelpool nimetatud eesmärgi saavutamiseks on tegeletud vastava toetusmeetme väljatöötamisega. Meetme väljatöötamise protsess jätkub 2024. a.
- 2023. aasta aprillis jõustus majandus- ja kommunikatsiooniministri määruse muudatus, millega kehtestati **uued universaalse postiteenuse hinnad**.

Aruandeaasta programmi ja programmi tegevuse eelarve täitmine

Tabel 4. Digiühiskonna programmi 2023. aasta eelarve ja selle täitmine, kulud tuhandetes eurodes

Digiühiskonna programm	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine	Täitmine (%)
Kulud	-124 077	-110 787	-89 834	81,1%
Digiriigi arenguhüpped	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine	Täitmine (%)
Kulud	-3 224	-5 880	-4 994	84,9%
Digiriigi alusbaasi kindlustamine	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine	Täitmine (%)
Kulud	-88 970	-72 631	-57 207	78,8%
Riikliku küberturvalisuse juhtimine ja koordineerimine	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine	Täitmine (%)
Kulud	-866	-2 014	-1 264	62,8%
Suundumuste, riskide ja mõjude analüüsivõime arendamine	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine	Täitmine (%)
Kulud	-412	-588	-293	49,9%
Küberturvalisuse tagamine	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine	Täitmine (%)
Kulud	-9 406	-12 810	-11 086	86,5%

Õigusruumi tagamine	Esiagne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine	Täitmine (%)
Kulud	-10 892	-17 374	-15 468	89,0%
Juurdepääsuvõrkude väljaarendamine	Esiagne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine	Täitmine (%)
Kulud	-10 149	-360	-335	92,9%
5G taristu ja teenuste arendamine	Esiagne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine	Täitmine (%)
Kulud	-157	-173	-147	84,9%

Eelarve kasutamises esines võrreldes kavandatuga suuri kõrvalekaldeid. Lõplikust eelarvest täideti Digiühiskonna programmis 81 protsenti. Eelarve on alatäidetud kõigis programmi tegevustes, kuid protsendiliselt suurimad kõrvalekalded esinesid küberturvalisuse meetme tegevustes „Suundumuste, riskide ja mõjude analüüsivõime arendamine“ (täitmine 49,6%) ja „Riikliku küberturvalisuse juhtimine ja koordineerimine“ (täitmine 62,8%) ning samuti digiriigi meetme programmi tegevuse eelarves „Digiriigi alusbaasi kindlustamine“ (78,8%). Viimane on ühtlasi suurima eelarvega programmi tegevus ning siin kantakse järgmisesse aastasse üle ka mahult enim vahendeid (7,6 mln eurot).

Programmi tegevuse „Digiriigi arenguhüpped“ lõplik eelarve kujunes 2,6 mln euro võrra esialgselt suuremaks, sest IT vajaku kompenseerimiseks eraldati Vabariigi Valitsuse (VV) sihtotstarbelisest reservist valitsemisalale kokku 2,1 mln eurot ning riigieelarve seaduse muudatusega lisandus 0,4 mln RIA tegevuskuludesse. Kasutamata jäagist moodustavad 0,3 mln MKM-i ja 0,6 mln RIA tegevuskulud, mis kantakse samaks otstarbeks 2024. aastasse üle.

Programmi tegevuse „Digiriigi alusbaasi kindlustamine“ lõplik eelarve oli 16,3 mln euro võrra algselt planeeritust väiksem. Eelarve kujunemine:

- 2022. aastal kasutamata jäänud eelarve jääke toodi üle 6,3 mln;
- 2024. aasta riigieelarve seaduse muudatusega lisandus 2,2 mln;
- VV reservist saadi täiendavaid vahendeid 9,4 mln eurot (sh MKM-ile 1,9 mln, RIA-le 3,5 mln ja RIT-ile 4 mln);
- välisvahendite eelarve vähenes algsega (56,4 mln eurot) võrreldes 41,1 mln, selle peamiseks põhjusteks olid avalike teenuste ja riigivalitsemise digilahenduste toetusmeetme (6,8 mln), eraisikute sündmusteenuste arendamise (1,7 mln), digilahendused erasektoris (1 mln) ning olemasolevate ja uute infosüsteemide nutika arendamise (28,2 mln) eelarvete vähenemine;
- majandustegevusest laekunud tulu arvelt tehtud kulude eelarve kasvas algselt planeerituga võrreldes 6,6 mln eurot (sh RIT 5,7 mln ja RIA 0,9 mln);
- RIA kodumaiste toetuse eelarve kasvas 0,2 mln eurot.

Tegevuse eelarvest kasutati ära 57,2 mln eurot, sellest piirmääraga vahendeid 35,4 mln, välisotetusi koos riikliku kaasfinantseeringuga 9,2 mln ja majandustegevusest laekunud tulu arvelt tehti kulusid 3,0 mln euro ulatuses. Välisvahendite kasutamine oli oodatust madalam, seoses toetusmeetmete avamine viibimisega. Meetmed avati alles 2023. aasta teises pooles.

Kokku kantakse programmi tegevuse „Digiriigi alusbaasi kindlustamine“ piirmääraga vahendite eelarvest 2024. aastasse üle 7,6 mln eurot, millest 2,3 mln moodustavad MKM-i, 3,9 mln RIT-i ja 1,4 mln RIA tegevuskulud. Jäägid tekkisid tingituna hangete ebaõnnestumisest, tegevuste edasilükkumisest ja personalikulude kokkuhoiust. Ülekantavate vahendite hulgas on ka 3,0

mln eurot 2023. aasta lõpus VV reservist saadud vahendeid, mille kasutamist jätkatakse 2024. aastal. Välistoetuste jääki summas 6,2 mln eurot ja majandustegevusest laekunud tulu jääki summas 5,0 mln kasutatakse edasi 2024. aastal.

Programmi tegevuse „Riikliku küberturvalisuse juhtimine ja koordineerimine“ lõplik eelarve oli 2,0 mln eurot, mis oli 1,1 mln suurem, kui esialgu kavandatud:

- 2022. aastal kasutamata jäänud eelarve jääke toodi üle 1,0 mln;
- VV reservist saadi MKM-ile täiendavaid vahendeid 0,1 mln eurot.

Eelarvest kasutati ära 1,3 mln eurot, sellest piirmääraga vahendeid 1,1 mln, välistoetusi 0,2 mln. Järgmisesse aastasse kantakse üle piirmääraga vahendeid kokku 0,4 mln eurot, millest 0,2 mln moodustavad MKM-i tööjõu- ja majandamiskulud. Jäägi peamine tekkepõhjus on ülisuur teenistujate liikumine riikliku küberturvalisuse osakonnas (vabatahtlik tööjõu voolavus osakonnas oli 2023. aastal 68%). See toob kaasa viivitusi ja edasilükkumisi paljude tegevuste ning projektide elluviimises ja seeläbi ka rahaliste vahendite kasutamises. Veel kantakse üle 0,1 mln VV reservist MKM-ile 2023. aasta detsembris eraldatud IT vajaku kompenseerimise vahendeid eesmärgiga katta Küberjulgeoleku Nõukoguga seotud kulusid. Ka jätkatakse 2024. aastal digiriigi baasteenuste ümberkorraldamise tegevustega pilvetaristusse, välistoetuse jääk seal oli 0,3 mln eurot.

Programmi tegevuse „Suundumuste, riskide ja mõjude analüüsivõime arendamine“ lõplik eelarve oli 0,6 mln eurot, mis oli 0,2 mln võrra suurem tingituna 2022. aastal kasutamata jäänud eelarve ülekandmisest. Ära kasutati eelarvest 0,3 mln eurot ja 2024. aastasse kantakse üle samuti 0,3 mln eurot, mis koosneb peamiselt RIA tegevuskuludest. Jääk tekkis asutusel 2023. aastal kokku hoitud tööjõukulude arvelt ja neid planeeritakse kasutada 2024. aastal lisanduvate ametikohtade tööjõukulude, ületundide ja tulemustasude fondi katteks.

Programmi tegevuse „Küberturvalisuse tagamine“ eelarve koosneb peamiselt RIA tegevuskuludest ning lõplik eelarve oli 3,4 mln euro võrra algselt planeeritust suurem. Eelarve kujunemine:

- 2022. aastal kasutamata jäänud eelarve jääke toodi üle 2,0 mln;
- 2024. aasta riigieelarve seaduse muudatusega vähenemine 0,4 mln;
- VV reservist saadi täiendavaid vahendeid RIA jaoks 1,6 mln eurot;
- välisvahendite eelarve suurenas algsega võrreldes 0,2 mln, mis tuleneb RIA välisprojektist „*Cyber Resilience for Development*“.

Eelarvet täideti 11,1 mln euro ulatuses, sellest 7,7 mln piirmääraga vahenditest, 2,1 mln välistoetustest ja 1,3 mln oli RIA põhivarade kulum. Järgmisesse eelarveaastasse viiakse üle 1,8 mln RIA tegevuskulusid, mis moodustuvad litsentside eest tehtud ettemaksete periodiseeritud kuludest, mis kajastuvad tekkepõhiselt eelarve täitmisena litsentside kehtimise aastal ning vahenditest RIA 3- küberreservi 2024. aasta tegevuste katmiseks.

Programmi tegevuse „Õigusruumi tagamine“ lõplik eelarve oli 6,5 mln euro võrra algselt planeeritust suurem. Eelarve kujunemine:

- 2022. aastal kasutamata jäänud eelarvet toodi üle 6,0 mln;
- VV reservist saadi täiendavaid vahendeid TTJA-le 0,2 mln eurot;
- välisvahendite eelarve suurenas algsega võrreldes 0,1 mln, mis tulenes TTJA projektist „Viimase miili netiühenduse rakenduskulu“.

Programmi tegevuse eelarvest kasutati kokku ära 15,5 mln eurot, sh piirmääraga vahenditest 15,1 mln, välistoetustest 0,1 mln ja TTJA põhivarade kulum oli 0,3 mln.

Programmi tegevuse piirmääraga eelarve ülekantav jääk on 1,7 mln eurot, mille moodustavad 0,5 mln euro ulatuses MKM-i ja 1,2 mln euro ulatuses TTJA tegevuskulude jäägid. MKM-i jääk sisaldab side-ettevõtjatele makstavat sidevõrgule juurdepääsu tagamiseks vajalike investeeringute hüvitamise toetust. TTJA eelarve jäägist moodustab viimase miili kogukonna meetme investeeringutoetus 0,8 mln eurot. Jääk on toetuse andmise otsustega 100% kaetud, tegevused viiakse ellu 2024. aastal. 0,4 mln jäi TTJA-l kasutamata tegevuskulude eelarvest, sest 2023. aastal oli asutuses tööjõu vabatahtlik volavus 17% (lahkus 24 töötajat), luhtus 13 värbamiskonkurssi ning 8 töötajat lahkus katseajal, mistõttu tuli korraldada uued konkursid.

Programmi tegevuse „Juurdepääsuvõrkude väljaarendamine“ lõplik eelarve oli 9,8 mln euro võrra algselt planeeritust väiksem ja see tulenes välistoetusest rahastatavast projektist „Väga suure läbilaskevõimega lairibavõrkude ehitamine“.

LISA 1 Tulemusvaldkonna sisend riigi 2023. aasta majandusaasta koondaruandesse

Digiühiskonna programmi tegevused on horisontaalse mõjuga ja panustavad mitmetesse pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ strateegilisse sihtidesse, aga enim panustatakse sihtidesse „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ ja „Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik“.

Programm panustab Eesti 2035 tegevuskava teemakimpu „Majandus ja kliima“ läbi uute tehnoloogiate kasutuselevõtu soodustamise, digiteenuste, digipädevuste arendamise, ettevõtjate ja riigi koostöö suurendamise ja kiire interneti kättesaadavuse parandamise ning teemakimpu „Riigivalitsemine“ läbi andmemajanduse arendamise, digiidentiteedi arendamise, sidevõrkude turvalisuse ja varustuskindluse ning küberturvalisuse tagamise ja riigiasutuste tugitegevuste konsolideerimise.

Digiühiskonna tulemusvaldkonna arengud

Digiriigi edu mõõdetakse tulemusvaldkonnas läbi avalike digiteenuste rahulolu. Teenustega rahulolu on 2023. aastal 83 protsenti, mis on juba iseenesest kõrge, kuid eesmärk on läbi erinevate tegevuste rahulolu veelgi suurendada. Avalike teenuste kasutamise lihtsustamiseks jõudsid 2022. aasta lõpus inimesteni esimesed elusündmusteenused: lapse saamise infoteenus ja abiellumine. 2023. aastal lisandus kolm sündmusteenust, mis on seotud elusündmustega lähedase surm, kaitseväekohustus ja Eestis kohanemine. Loodud elusündmusteenused on kasutajate poolt hästi vastu võetud, sh üle poole (53 protsenti ehk umbes 6800) abiellumisavaldustest esitati Rahvastikuregistri portaalis. 2023. aastal on lapse saamise sündmusteenuse infoteenust külastatud 70 911 korda. Sündmusteenuste eesmärk on pakkuda teenuseid kasutajale üheainsa sujuva teenusena, võimalusel ennetavalt ja maksimaalselt ühe klõpsuga. Lisaks elusündmusteenustele tegeleb riik ettevõtluskeskkonna programmi raames ka ärisündmusteenuste arendamisega, et digiteenuste kasutamine muuta sama lihtsaks ka Eesti ettevõtjatele.

Jätkati oluliste konsolideerimistegevustega riigi info- ja kommunikatsioonitehnoloogia keskusesse. Ehitati välja riigiülese arvutitöökoha uus lahendus ja alustaristu ning konsolideeriti rea asutuste arvutitöökoha teenused. 2023. aastal alustati avaliku pilvestrateegia väljatöötamist ja turuplatsti kontseptsiooni ellu rakendamisega. Samuti alustati andmesaatkonna riistvaraplatvormi uuendamise ja riigipilve Euroopa õla loomise tegevustega. Kasvas kriisi- ja hukukindlus, loodi 24/7 kriisijuhhi võimekus ja viidi läbi 3 suuremat õppust.

Küberturvalisuse mõõdiku järgi on inimeste usaldus avalike e-teenuste vastu eelmise aastaga võrreldes langenud, kuid on jätkuvalt kõrge (91,5 protsenti). Suurimateks usalduse mõjutajateks võib pidada üldist muutunud julgeolekuolukorda maailmas, andmelekke intsidente ning küberrünnete aktiveerumist Eesti taristu ja veebiteenuste vastu. Kuna kasutajad muutuvad küberturvalisusega seotud ohtude ja riskide suhtes järjest teadlikumaks ja ettevaatlikumaks, on ka mõningane usaldamatus ootuspärane. Positiivseks võib siiski pidada järjepidevat usalduse hoidmist üle 90 protsendi ning seda, et julgeolekuolukorra muutustest ja küberrünnetest hoolimata toimisid Eesti e-teenused tõsisemate häireteta ja parandati ka üldist toimepidevust. 2023. aastal toimunud lisarahastusvoorst saadud vahendite toel keskenduti eelkõige küberturvalisuse tagamiseks baasvajaduste katmisele, sh dubleerivate asukohtade rajamisele, taakvarast tulenevate ohtude vähendamisele,

monitooringu parendamisele ja turvatestimise võimekuse loomisele, mille tulemuste põhjal saab infosüsteemide turvalisust suurendada.

Viidi läbi ministeeriumite, põhiseaduslike institutsioonide ja suuremate kohalike omavalitsuste küpsustaseme kaardistus, mis aitas analüüsida küberturbe hetkeolukorda, tuues välja võimelüngad, mida adresseerida uuendatavas küberturvalisuse strateegias, hinnates omakorda edasisi arengusuundi ning ressursivajadusi. Võrreldes 2022. aasta küpsusmudeli hindamisega, saab välja tuua paranenud küberturbealase teadlikkuse organisatsioonides, turvalise tarkvara tellimise ja taakvara osakaalu vähendamise.

Euroopa Liidu üleselt on hiljuti välja töötatud küberturvalisuse indeks, mis mõõdab küberturvalisust neljast aspektist lähtuvalt: seadusandlus, kübervõimed, investeerimine ja erinevate sektorite võimekus intsidentide lahendamisel. Selle järgi oli 2023. aastal Eesti küberturvalisuse indeks Euroopa Liidu keskmisest kõrgem.

Ühenduvuse parandamine on pidevas tõusutrendis ja nõuab pidevaid tegevusi. 2023. aasta lõpuks on 80 protsendil Eesti ettevõtetest ja kodumajapidamistest võimalus liituda väga suure läbilaskevõimega võrkudega. Seda toetas 2023. aastal läbiviidud 5G sageduskonkurss 26 GHz sagedusalas, millega ühtlasi on kõik kolm Eesti Euroopa Liidu üleselt harmoniseeritud 5G sagedusala mobiilsideoperaatoritele kasutada andnud. 2023. aastal jõudis lõpule ka 2017. a alanud juurdepääsuvõrkude rajamise toetusmeede, mida viis ellu Enefit Connect. 2023. aasta jooksul sai liitumisvõimaluse valguskaabelvõrguga üle 17 000 aadressi (kokku oli projekti maht 40 016 aadressi üle Eesti).

Digiühiskonna tulemusvaldkonna läbivad väljakutsed

Digimuutuste rakendamine avalikus sektoris:

- Digimuutuste kvaliteetne läbiviimine kogu avalikus sektoris
- Stabiilse rahastusmudeli leidmine, et võimaldada pikaajalist investeerimist ning tehnoloogiliste lahenduste pidevat arengut ja hooldust.

Andmehalduse parandamine avaliku sektori organisatsioonides:

- Kokkulepitud eesmärkide ja vastutuste määratlemiseks andmetega seotud toimimismudelite väljatöötamine avaliku sektori asutustes;
- Andmepõhiste otsuste tegemiseks ja kliendikesksemate teenuste pakkumiseks teenusepõhise ja kliendikeskse juhtimise juurutamine;
- Nii era kui ka avaliku sektori käes olevate andmete laialdasema kasutamise võimaldamine.

Tehniliste lahenduste taaskasutamine:

- Tehniliste lahenduste, sealhulgas komponentide ja API (*Application Programming Interface*) teenuste, taaskasutus suurendamine riigis;
- Sarnaste teenuste arendamise ja haldamise ühtlustamine, et vähendada dubleerimist ja tõhustada ressursside kasutamist;

Tulevikukindlate teenuste väljatöötamine:

- Tulevikukindlate teenuste, sh mobiilipõhise platvormi ja elektroonilise identiteedi arendamine;
- Lisaks keskendumine AI-põhiste ja keskkonnasäästlike lahenduste juurutamisele, et tagada digiriigi pidev areng ja kohanemisvõime tulevaste tehnoloogiate ja nõuetega.

Küberturvalisuse tagamine:

- IKT taristu ja infosüsteemide vastupidavuse, toimekindluse ja kriisikindluse tõstmine laiemas riigikaitse kontekstis;
- Püsiva lisarahastuse tagamine riigi kesksete küberturbevõimete arendamiseks ja küberturvalisuse parandamiseks;
- Kriitilise infrastruktuuri ja riigiside turvalisuse suurendamine, et tagada riigi ja elanikkonna jaoks oluliste teenuste toimepidevus.

LISA 2. Panus riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ tegevuskava elluviimisesse

„Eesti 2035“ tegevuskavas toodud muutused

2023. aasta olulisemad tegevused

Majandus ja kliima

C. Kujundame paindliku ja turvalise majanduskeskkonna, mis soodustab uuendusmeelset ja vastutustundlikku ettevõtlust ning ausat konkurentsi

Uute tehnoloogiate (nt kratid, isejuhtivad autod, droonid) ja ärimudelite (platvormi-, digi-, reaalamajandus) kasutuselevõttu ning TAd soodustava õigusraamistiku kujundamine arvestades mh julgeolekuga seotud riskidega

Inimkeskse andmekorralduse kontseptsiooni väljatöötamine.

Privaatsuskaitse tehnoloogiate analüüsi läbiviimine ja rakenduskava loomine.

Tulevikukindla andmemajanduse teadus-arenduse projekti algatamine.

Eesti andmemajanduse turuväärtuse hindamise metoodika loomisega alustamine.

Kratitoe portfelli toetamine enam kui 30-le avaliku sektori asutusele.

Eesti kujundamine maailma üheks turvalise digimajanduse tõmbekeskuseks, kus on hea kasutada, luua ja pakkuda maailmale digiteenuseid (sh spetsialistide olemisolu tagamine, e-residentsuse programmi arendamine, piiriüleste e-teenuste arendamine ja interneti kättesaadavuse üle Eesti parandamine)

Kolm uut sündmusteenust: lähedase surm, kaitseväekohustus ja Eestis kohanemine.

Ministeeriumite, põhiseaduslike institutsioonide ja suuremate KOV-de küpsustaseme kaardistus.

Kinnitati küberintsidentide registri määrus.

Töötati välja määrus pilvteenuste kasutamiseks.

Lõppes juurdepääsuvõrkude rajamise toetusmeede, mille raames rajati valguskaabli ühendus ca 17 000 aadressile.

Riigivalitsemine

A. Suurendame valitsemise ühtsust ja tagame sujuva riigi toimimise

Riigiasutuste tugitegevuste keskne juhtimine ja tõhustamine digitaliseerimise ja konsolideerimise kaudu

Avaliku sektori IT teenuste konsolideerimine RIT-i jätkus.

Ehitati välja riigiülese arvutitöökoha uus lahendus ja alustaristu ning konsolideeriti rea asutuste arvutitöökoha teenus.

Avaliku sektori tegevuste (sh teenuste) planeerimisel nii digi- kui ka rohepöörde põhimõtete arvestamine ning

Alustati digimuutuste elluviimist, sh allkirjastati toetuse andmise tingimused valdkondlike digipöörete toetamiseks. Mh on partneriks ka ELVL, kes panustab keskselt kohalike

*B. Parandame riigi
ja KOVi teenuste
kvaliteeti
ja kättesaadavust
ning vaatame üle
vastutuse
jaotumise*

KOVides vastava kompetentsi suurendamine	omavalitsuste digivõimekuse arendamisesse. Viidi lõpuni projekti „Digitaalse kirjaoskuse suurendamine“, mille raames koolitati vahemikul 2014-2023 12 700 inimest.
Platvormipõhise lähenemise arendamine andmete ja digilahenduste vallas	Avaliku pilvestrateegia loomise alustamine. Andmesaatkonna riistvaraplatvormi uuendamise algatamine. Kriisi- ja hukukindluse kasvatamiseks, loodi 24/7 kriisijuhhi võimekus ja viidi läbi 3 suuremat õppust.
Tehistaibu ehk krattide ulatuslik kasutuselevõtt avalikus sektoris (sh õigusruumi kujundamine ja #bürokraati kontseptsiooni levitamine, säilitades inimesele otsustusõiguse ja valikuvabaduse ning tagades krattide usaldusväärsuse ja inimkesksuse)	Bürokraati baasplatvormi edasi arendamine rakendamine ja teenuste pakkumine. Andmete ja tehisintellekti valge raamatu koostamise algatamine.
Digiriigi arendamisel pideva katsetamise kultuuri ja korralduse arendamine koostöös erasektori ja vabakonnaga	Katseprojektide toetamine generatiivse tehisintellekti kasutuselevõtuks avalikus sektoris.